

Orgonát épített Szár

Jelentős mérföldkőhöz érkezett a Fejér megyei község, Szár római katolikus templomának XXI. századi története: újjászületett a templom „ékszerdoboz”, a második világháborúban elpusztult orgona. Az új hangszer – adományok és közösségi összefogás eredményeként – történelmi minták alapján, a lőcsei evangélikus templomban álló XVII. századi hangszer mintájára építették a több mint fél évszázada üresen álló karzatra.

2007 októberében egy elektromos zárlat következtében tűzkárt szenvedett a szári templom. Óriási társadalmi összefogás és négyévnyi megfeszített munka után 2011 decemberére sikerült befejezni a templom teljes külső-belső tatarozását. A felújítás utolsó lépcsőfoka volt a templomtorony helyreállítása, ami új rézsisakot kapott. Ennek anyagi forrását Frank Hasenfratz, szári születésű, Kanadában élő üzletember biztosította nagylelkű, 13,4 millió forintos adományával. A közösség ekkor még nem sejtette, hogy a felújítás után egy újabb álom is valóra válik. 2015 februárjában Frank Hasenfratz testvérünkötől ismét segítséget kaptunk: 15 millió forint adományt ajánlott fel egy új orgona építésére.

Az új orgona építéséhez szükséges önerő előteremtése érdekében a közösség gyűjtést szervezett. Az új hangszer érkezése sok előkészítő munkát és kiegészítő fejlesztést igényelt. A karzat, a fúvósoba és a templom hangrendszere teljesen megújult. A településen több mint tizenöt éve működő ifjúsági táncsoport, a *Saarer Tanzgruppe* fiatal, lelkes tagjaitól kezdve az idősebb, nyugdíjas nemzedékekig bezárólag – vallási hovatartozástól függetlenül – szinte mindenki kivette részét a munkából. Külön öröme volt a száriaknak, hogy nemcsak a helyi közösség tagjai, hanem faluból elszármazottak is segítségükre voltak.

Két nemzetközi hírű orgonaszakértő, dr. Kormos Gyula és Homolya Dávid vezetésével olyan hangszer készült, ami a XVII. századi Magyarország legkiválóbb orgonaépítő mestereinek hagyományát követi, így az elveszett egykori szári orgonát is visszaidézi a jelenkorba. Fontos megjegyezni, hogy a korszakban a történelmi Magyarország, valamint az egész közép-európai régió orgonaépítői jellemzően a németiség soraiból kerültek ki. Német közösségek voltak a korszak legjelentősebb hangszereinek megrendelői is.

Nyugat-európai mintára az utóbbi években hazánkban is egyre több ún. historizáló, azaz régi hangszerek mintájára tervezett új orgonát építettek. Noha eddig is szép hangszerekkel gazdagodtunk, a szakma eddig távoli tájak (Olasz-, Francia-, Német- és Spanyolország) történelmi hangszertípusait tekintette mintának, míg a magyarországi történelmi orgonahagyomány sajnos látóköriükön kívül maradt. A szári orgonaprojekt legfőbb kulturális ho-

zadáka, hogy hazai vonatkozású: a történelmi Magyarország orgonavilágát idézi. További érdekesség, hogy a szári hangszer és eredetije a szakma számára még alig felfedezett, napjainkban kutatott orgonatípus, a lengyel reneszánsz jegyeit hordozza. Az ozmán hódítást megelőzően a Magyar Királyságban, majd a százötven éves török hódoltságon kívül eső Felvidék és Erdély orgonaépítészetében ez a stílusirányzat volt a meghatározó.

A szári orgona eredetije a történelmi Magyarország egyik legjelentősebb német városában, Lőcsén, az evangélikus templomban áll, melynek egyházközsége egészen 1945-ig német ajkú maradt. Az új orgonával Száron, ezen a magyarországi német nemzetiségű településen, hazánk jellemzően német nemzetiségi mesteriségének és a magyar történelmi orgonaépítésnek is szeretnénk méltó emléket állítani.

A hangszer a Paulus Orgonaépítő Műhelyben készült Budaörsön, mely Magyarország egyik legregébbi, ma is működő hangszerész vállalkozása, s három nemzedékre visszatekintve, 1977-től áll az egyházzene és az orgonaművészek szolgálatában.

A szári hangszer a liturgikus használaton túl a reneszánsz és a barokk zeneirodalmát „beszéli majd anyanyelvi szinten”. Ezzel – egyfajta kultúrmissziót is betöltve – igazi csemegét kínál majd a közönségnek és a muzikusoknak is. Úgy bájos, ódon hangzásával, mint díszes, historizáló külsejével a templom és a falu igazi ékköve lesz. Ráadásul, mivel egy Budapesthez elég közel eső településen épült meg, a fővárosból is biztos nagyon szívesen ellátogatnak majd a faluba, hogy megszólaltathassák vagy meghallgassák. Ez nem csak a település, hanem egész térségének kulturális életére is üdítő hatással lehet.

A főként barokk mintájú hangszereink után szintén újdonság, hogy a szári orgona leginkább reneszánsz és a kora barokk zeneirodalom megszólaltatására lesz alkalmas. A repertóriumot lényegesen nem korlátozzák ugyan a hangszer adottságai, véleményeink szerint azonban leginkább mégis a régi zeneirodalom kutatására és előadására, valamint a reneszánsz és kora barokk orgonazene felfedezésére hat majd ösztönzőleg.

Laub János